

Bir Savaş İki Kardeş: Büyük Taarruz'da Görev Alan Kurmay Binbaşı Mustafa Şemsettin (Taner) ve Kurmay Binbaşı Cemil Tahir (Taner)'in Meslek Hayatlarından Bazı Kesitler

One War, Two Brothers: Some Parts from the Professional Careers of Staff Major Mustafa Şemsettin (Taner) and Staff Major Cemil Tahir (Taner) Serving in the Great Offensive

Prof. Dr. Gürsoy ŞAHİN¹

Öz

Çalışmanın temel amacı Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi sırasında kurmay binbaşı olarak görev yapan Mustafa Şemsettin (Taner) ve kardeşi Cemil Tahir (Taner) Beylerin meslek hayatlarından bazı kesitleri incelemektir. Mustafa Şemsettin 1890'da, kardeşi Cemil Tahir ise 1892'de Süvari Üsteğmen Tahir Bey ve Emine Hanımın çocukları olarak Edirne'nin Uzunköprü (Ergene) ilçesinde dünyaya geldiler. Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi sırasında kurmay binbaşı olarak görev yapan iki kardeşten Mustafa Şemsettin Bey 1'nci Şube (Harekât Şubesi) Müdürü, Cemil Tahir Bey ise 1. Ordu Harekât Şube Müdürlüğü görevlerini başarıyla yerine getirdi. İstiklal Harbi sonrasında orduda çeşitli kademelerde görev yapan ve korgeneral rütbesine terfi eden Mustafa Şemsettin Bey, 1943-1945 yılları arasında Harp Akademisi Komutanlığı görevinde bulundu. Hastalığı sebebiyle 22 Haziran 1945'te vefat etti. Küçük kardeş Cemil Tahir Bey, Büyük Taarruz sonrasında orduda önemli görevler üstlenerek tümgeneral rütbesine terfi edip bu rütbede görev yaparken 1938'de Beden Terbiyesi Genel Müdürü olarak görevlendirildi. 1945'e kadar görevini başarılı bir şekilde sürdüren Cemil Tahir Bey, 28 Aralık 1946'da rahatsızlığı sebebiyle vefat etti. Makalede gerek Milli Mücadele sırasında gerekse sonrası dönemde önemli görevler üstlenerek ömürlerinin son günlerine kadar yüksek bir sorumluluk bilinciyle hizmet eden ve önemli başarılar elde eden iki kardeşin biyografileri ortaya konulmaya çalışıldı. Araştırmanın temel kaynaklarını Milli Savunma Bakanlığı Arşivi, Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi, süreli yayınlar ve hatıratlar oluşturdu.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Şemsettin Taner, Cemil Tahir Taner, Büyük Taarruz, meslek hayatı, Türk Silahlı Kuvvetleri

Makale Türü: Araştırma

Abstract

The main purpose of the study was to examine the some parts from the professional careers of Mustafa Şemsettin (Taner) Bey and his brother Cemil Tahir (Taner) Bey serving as staff majors during the Great Offensive and the Field Battle of the Commander-in-Chief. Mustafa Şemsettin was born in 1890 and his brother Cemil Tahir was born in 1892 as the children of Cavalry First Lieutenant Tahir Bey and Emine Hanım in Uzunköprü (Ergene) district of Edirne. Of the two brothers serving as staff majors during the Great Offensive and the Field Battle of the Commander-in-Chief, Mustafa Şemsettin Bey successfully performed his duty as the Chief of the 1st Section (Operations Section) and Cemil Tahir Bey successfully carried out his duty as the Chief of the 1st Army Operations Section. Mustafa Şemsettin Bey who served at various ranks in the army and was promoted to the rank of lieutenant general after the Turkish War of Independence served as the Commander of War Academies between the years of 1943-1945. He passed away on 22 June 1945 due to his illness. The younger brother Cemil Tahir Bey was appointed as the

¹Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, gsahin@aku.edu.tr

Atf için (to cite): Şahin, G. (2022). Bir savaş iki kardeş: Büyük Taarruz'da görev alan Kurmay Binbaşı Mustafa Şemsettin (Taner) ve Kurmay Binbaşı Cemil Tahir (Taner)'in meslek hayatlarından bazı kesitler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(100. Yılında Kocatepe-Büyük Taarruz Özel Sayısı), 176-193.

General Director of Physical Training in 1938 while he was serving at the rank of major general after promoting to this rank by undertaking important duties in the army after the Great Offensive. Cemil Tahir Bey who carried out his duty successfully until 1945 passed away on 28 December 1946 due to his illness. In the article, it was tried to present the biographies of the two brothers who served with a high sense of responsibility and achieved significant successes until the last days of their lives by undertaking important duties both during and after the National Struggle. The primary sources of the research were the Archive of the Ministry of National Defence, the Republic Archive of the Presidency, periodicals, and memoirs.

Keywords: Mustafa Şemsettin Taner, Cemil Tahir Taner, The Great Offensive, professional career, Turkish Armed Forces

Paper Type: Research

Giriş

Türk İstiklal Harbi, Türk milletinin bütün maddi ve manevi unsurlarını seferber etmesi sonucunda büyük bir fedakarlıkla kazanıldı. Milli Mücadelede baba ile oğulun veya kardeşlerin aynı cephede aynı zamanda bulunmaları sıklıkla rastlanan bir durumdu. Bu durum Türk milletinin bağımsızlık uğrunda topyekûn bir mücadele verdiğini gösteren en önemli örneklerdendi (Kurnaz Şahin, 2014, s. 455). Araştırmanın konusunu oluşturan Mustafa Şemsettin (Taner) ve Cemil Tahir (Taner)'in hikayeleri de aynı cephede iki kardeşin mücadelesinin somut bir örneğiydi. Balkan Savaşlarından itibaren Osmanlı Devleti'nin katıldığı bütün savaşlarda görev alan iki kardeş, İstiklal Harbinde de önemli görevler üstlendiler. Mustafa Şemsettin ve Cemil Tahir kardeşler en son Büyük Taarruz sırasında aynı cephede düşmana karşı mücadele verdiler.

Çalışmada Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesinde önemli görevler üstlenen ve o dönemde ikisi de Kurmay Binbaşı olarak görev yapan Mustafa Şemsettin ve Cemil Tahir'in meslek hayatlarından bazı kesitler ortaya konulmaya çalışıldı. Hatırat, süreli yayın ve Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi gibi çoğu kaynakta kardeş oldukları açık bir şekilde ifade edilmese de Milli Savunma Bakanlığı Arşivinden elde edilen veriler bu iki askerin kardeş oldukları kanaatini oluşturdu. Arşiv kaynaklarına göre Mustafa Şemsettin 1890'da ve Cemil Tahir 1892'de Süvari Üsteğmeni (Mülazımievveli)² Tahir Bey ve aslen Nişli olan Emine Hanım'ın çocukları olarak Edirne'ye bağlı Uzunköprü (Cisri Ergene)'de dünyaya geldiler. Ailenin nüfusa kayıtlı olduğu yer Cisri Mustafa Paşa idi. Şemsettin ve Cemil Beylerin babaları Süvari Üsteğmen Tahir Bey, 1908 (1324)'de hayatını kaybetti. Hal tercümesi kayıtlarına göre Emine Hanım 1932 yılında hayatta olup İzmir'de kardeşinin yanında ikamet etmekteydi (ATASE Arşivi, Cemil Tahir Taner'in Şahsi Dosyası, 1325-P.42). Soyadı kanunu çıktıktan sonra da Mustafa Şemsettin ve Cemil Tahir Beylerin "Taner" soyadını almaları (ATASE Arşivi, Cemil Tahir Taner'in Şahsi Dosyası, 1325-P.42; ATASE Arşivi, Şemsettin Taner'in Şahsi Dosyası, 1325-Sv.2) bu iki isimin kardeş oldukları kanaatini pekiştirdi.

Milli Mücadeleden sonra M. Şemsettin Bey, Eskişehir, Ayvalık, Urfa, Babaeski, Ankara, Çanakkale gibi şehirlerde mesleğini icra etti. Askerlikle ilgili eserler kaleme aldı. En son Harp Akademisi Komutanlığı görevine atandı. Cemil Tahir Bey de mesleğini icra ederken askerliğe hazırlık konularından eserler verdi. 1928-1929'da yaklaşık iki yılına Afganistan'da görevlendirildi. 1938'de yeni kurulan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğüne genel müdür olarak atandı. Her iki kardeşin biyografilerine bakıldığında gerek savaş gerekse barış zamanlarında tam bir vatansızlık duygusuyla görevlerini layıkıyla ifa ettikleri görülmektedir. Esasen çalışmada bu iki kardeşin biyografileri incelenmeye çalışıldı. Bu amaçla Şemsettin ve Cemil Tahir Taner kardeşlerin aile ve nüfus bilgilerine ulaşmak için Nüfus Müdürlüğü ve Emekli Sandığı Arşivine başvuruldu. Ancak anılan kurumların, kişisel verilerin korunması kanunu gereğince bilgi

² Cemil Tahir Bey'in tercüme-i hâl belgesinde babasının Süvari Mülazımievveli olduğu yazılı iken (ATASE Arşivi, Cemil Tahir Taner'in Şahsi Dosyası, 1325-P.42) gazete haberinde Süvari Yüzbaşı olduğu bildirilmektedir (Hazin Bir Törenle, 1945, s. 2).

paylaşmaması nedeniyle aile ve akrabalarına ulaşılması mümkün olamadı. Bu sebeple çalışma meslek hayatlarıyla sınırlı tutuldu.

1. Korgeneral Mustafa Şemsettin Taner

1.1. Eğitimi ve Görevleri

Mustafa Şemsettin (Taner), 1890'da (1307) Uzunköprü'de dünyaya geldi. İlk ve idadi tahsilini Edirne'de yaptı. 14 Kasım 1906 (1 Teşrinisani 1322)'da başladığı Edirne Harp Okulundan 26 Ağustos 1909 (13 Ağustos 1325)'da süvari teğmeni rütbesiyle mezun olarak 1325-Sv.2 sicil numarasıyla II. Ordunun subay saflarına katıldı. 17 Temmuz 1911 (4 Temmuz 1327)'de patlayıcılar konusunda çok iyi derecede eğitim aldı. Haziran-Ekim 1912 arasında Trablusgarp Harbinde, Ekim 1912-Eylül 1913 arasında Balkan Harbinde görev yaptı. Balkan Savaşlarındaki hizmetlerinden dolayı 29 Nisan 1913 (16 Nisan 1329)'te kıdemine bir sene zam yapılarak iftihar madalyasıyla ödüllendirildi. Şemsettin Bey 1913 (11 Eylül 1328)'te Erkanı Harbiye Mektebine kabul edildi. Erkan-ı Harbiye Riyaseti tarafından Kasım-Aralık 1913 (Teşrinisani 1329)'te Erkan-ı Harbiye Mektebine devam etmesine karar verildi (ATASE Arşivi, Şemsettin Taner'in Şahsi Dosyası).

I. Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine 16 Kasım 1914'te III. Ordu İkinci Müstakil Süvari Tümenine üsteğmen olarak atandı. Üsteğmen rütbesiyle Kafkas Cephesindeki harekate katıldı (ATASE Arşivi, Şemsettin Taner'in Şahsi Dosyası). Bu cephede 1 Kasım-19 Aralık 1914 tarihlerinde Hudut-Köprükoy-Azap Muharebelerinde ve Sarıkamış Muharebesinde görev aldı. 22 Aralık 1914 - 18 Ocak 1915 tarihleri arasında ise 2'nci Nizamiye Süvari Tümen Komutanının emir subayı idi (Bal, 2006, s. 22, 101). Başarılarından dolayı Kolordu Kumandanlığının 19 Aralık 1916 tarihli emriyle bir sene kıdem zammı, 20 Ağustos 1916'da iki sene kıdem zammı aldı. Bu süreçteki hizmetinden dolayı gümüş liyakat madalyası ile de taltif edildi. 1 Mart 1917'de IV. Ordu karargahına yüzbaşı olarak atandı. Bilahare savaştaki hizmetlerinden dolayı 5 Ağustos 1918'de 5. rütbeden kılıçlı mecidiye madalyası ile ödüllendirildi (ATASE Arşivi, Şemsettin Taner'in Şahsi Dosyası).

Mondros Mütarekesine kadar görevine devam etti. 17 Ağustos 1919'da Kıdemli Yüzbaşı oldu. Şemsettin Bey, Mütareke yıllarında devam ettiği Harp Akademisindeki eğitimini 12 Haziran 1920'de başarıyla tamamladı. Böylece kurmaylığı tasdik edildi. İstiklal Harbine katılmak amacıyla Anadolu'ya geçti. Mondros Mütarekesi sonrasında, özellikle de Milli Mücadele'nin başlamasıyla, Osmanlı ordusunda daha terhis zamanı gelmeden Kuva-yı Milliye'ye katılmak amacıyla Anadolu'ya geçen askerler firar etmiş gibi kabul edilerek Askeri Ceza Kanununa göre yargılanarak cezalandırılmaktaydı (Çankaya, 2018, s. 70-71). Öyle anlaşılıyor ki Şemsettin Bey de Anadolu'ya İstiklal Harbine iştirak maksadıyla firar ettiği için hakkında tahkikat icra ettirilmiş idi. Ancak Milli Mücadele sonrasında bu tür subaylar hakkında mahkeme-i örfiyenin 24.2.1929 tarih ve 447 numaralı muhtırasıyla adem-i tahkikat ve men-i muhakeme kararı verilecekti (ATASE Arşivi, Şemsettin Taner'in Şahsi Dosyası).

Bundan sonra çok önemli görevler yerine getirmeye başlayan Şemsettin Bey, 7 Temmuz 1920'de Ankara'da Erkan-ı Harbiye'ye tayin edildi. Burada Genelkurmay Harekat Şubesi Müdürlüğünde ve diğer çeşitli kurmay hizmetlerinde bulundu. 10 Ekim 1920'de Kurmay Binbaşılığa terfi etti (ATASE Arşivi, Şemsettin Taner'in Şahsi Dosyası).

Şemsettin Bey, 7 Temmuz 1920'den 23 Ağustos 1923'e kadar İstiklal Harbinin hemen her safhasında mücadele etti. Binbaşı rütbesiyle İnönü Savaşları ve Sakarya Meydan Muharebesinde Genelkurmay Harekât Şube Subayı olarak görev yaptı (ATASE Arşivi, Şemsettin Taner'in Şahsi Dosyası; Kurtuluş Savaşı'nda, 2007, s. 78). Büyük Taarruz ve Başkumandan Meydan Muharebesi sırasında da Kurmay Binbaşı rütbesiyle Genelkurmay 1'nci Şube (Harekât Şubesi) Müdürü olarak idari görevlerde bulundu (Baycan, 1993, s. 317). Şemsettin Bey, muharebelerde olağanüstü fedakârlıklarından dolayı İstiklâl Madalyası ile

mükâfatlandırılarak 31 Ağustos 1922'de Yarbay rütbesine yükseltildi (ATASE Arşivi, Şemsettin Taner'in Şahsi Dosyası).

1.2. Milli Mücadele Sonrası Görevleri

Şemsettin Bey, Büyük Taarruz sonrasında Yarbay rütbesinde Süvari Alay Komutanlığı ve Genelkurmay'da Erkan-ı Harbiye Mektebi (Harp Akademisi) öğretmenliklerinde bulundu. Erkan-ı Harbiye Mektebi öğretmeni olarak görev yaparken 30 Mayıs 1926 tarih ve 869 numaralı “*İstiklâl madalyası kanununun birinci maddesine müzeyyel mevaddı kanuniye*” gereğince 1028 numaralı kırmızı şeritli İstiklal Madalyasıyla taltif edildi. Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası taltifi 21 Mart 1927'de onaylanarak belgesi mensup olduğu kumandanlığı vasıtasıyla kendisine gönderildi (ATASE Arşivi, Şemsettin Taner'in Şahsi Dosyası). Esasen İstiklal Madalyası 15 Mayıs 1919'dan 9 Eylül 1922'ye kadar devam eden İstiklal Harbinde “*bizzat kıt'ası başında kahramanlık ve fedakarlık gösteren devlet büyükleri, amirler, subaylar, milli ordu kahramanları ve cephe gerisinde büyük mücadele verenlere*” 66 sayılı İstiklal Madalyası Kanunu gereğince verilmekteydi. Söz konusu kanuna göre cephe savaşına katılanlar kırmızı şeritli İstiklal Madalyası ile taltif edilmekteydi (İstiklal Madalyası Kanunu, 1921, s. 3).

İstiklal Harbi sonrasında hizmetlerine devam eden Şemsettin Bey, 30 Ağustos 1928'de Kurmay Albay rütbesine yükselerek 4. Kolordu Kurmay Başkanı olarak Eskişehir'e görevlendirildi. 1929'da Korgeneral Kazım Orbay'ın komuta ettiği 4. Kolordunun Kurmay Başkanlığı görevine devam etti. 6 Ağustos 1930'da 2. Kolordu Süvari 45. Alay Komutanı olarak Ayyalık'a tayin edildi. 11 Ekim 1933'te Urfa'ya 14. Süvari Tümen Komutan Vekilliğine görevlendirildi. 30 Ağustos 1934'te Tuğgeneralliğe yükselen Şemsettin Bey, 26 Kasım 1934'te Babaeski'de 2. Süvari Tümen Komutan Vekilliğine atandı. 25 Mart 1935'te ise 2. Süvari Tümen Komutanı oldu. 30 Ağustos 1936'da Tümgeneralliğe yükseldi (ATASE Arşivi, Şemsettin Taner'in Şahsi Dosyası). Bundan sonra bilhassa ordunun büyük süvari birlik ve makamlarının başında bulundu. Avrupa'ya gönderilen Türk süvari subayları ekiplerinin başında yer aldı ve çeşitli milletlerarası atlı müsabakalardan ödül ve başarılar kazanarak Türkiye'yi en iyi şekilde temsil etti (Çok Acı Bir Kayıp, 1945, s. 1).

Süvari Tümen Komutanlığı görevinin ardından 22 Nisan 1937'de Süvari Müfettişliğine tayin edildi (BCA, 30-11-1-0/111-10-12. 22.04.1937). Bilahare 23 Ağustos 1938'de 14. Süvari Tümen Komutanlığına atandı (BCA, 30-11-1-0/123-29-16. 23.08.1938). 7 Mart 1940'ta yeniden 2. Süvari Tümen Komutanlığına görevlendirildi (BCA, 30-11-1-0/137-9-3. 07.03.1940). Şemsettin Bey, 21 Aralık 1941'de tümgeneral rütbesiyle 1. Kolordu Komutanlığı Vekaletine tayin edildi (BCA, 30-11-1-0/150-32-19. 21.12.1941). Gösterdiği büyük başarı ve liyakatten dolayı 30 Ağustos 1942'de Korgeneralliğe yükseltilerek 1. Kolordu Komutanı oldu. Bu görevi yerine getirirken 3 Mart 1943'te Ankara'da Harp Akademisi Komutanlığına atandı (BCA, 30-11-1-0/159-5-7, 03.03.1943; ATASE Arşivi, Şemsettin Taner'in Şahsi Dosyası; Harp Akademilerinin 132 Yılı, 1980, s.125).

Korgeneral Şemsettin Taner, 3 Mart 1943'te başladığı Harp Akademisi Komutanlığı görevinde önemli hizmetlerde bulundu. 18 Haziran 1945'e kadar faal olarak görevini sürdürürken ortaya çıkan bir apandisit şüphesi üzerine Ankara Mevki Hastanesine kaldırıldı. 19 Haziran 1945'te başarılı bir ameliyat gerçekleştirilmesine rağmen bilahare bağırsaklarına felç geldi. 22 Haziran 1945'te gece vakti Ankara Mevki Hastanesinde vefat etti (ATASE Arşivi, Şemsettin Taner'in Şahsi Dosyası; Hazin Bir Törenle, 1945, s. 1-2). Bazı gazetelerde bu saat 13.40 olarak kaydedilmektedir (Çok Acı Bir Kayıp, 1945, s. 1).

Ş. Taner'in cenazesi 23 Haziran'da öğle namazını müteakip Ankara Hacıbayram Camiinden askerî törenle kaldırıldı (Çok Acı Bir Kayıp, 1945, s. 1). Hacıbayram'da cenaze namazı kılındıktan ve tabutu halk ve talebelerinin elleri üstünde bir müddet taşındıktan sonra top arabasına konuldu. Ardından Anafartalar Caddesine kadar önde askerî kıta, bando mızık ve süvariler olduğu halde uğurlandı. Cenaze töreninde Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kazım Orbay, Millî Savunma Bakanı General Ali Rıza Artunkal, İkinci Başkan Orgeneral Salih

Omurtak, Millî Savunma Bakanlığı ileri gelenleri ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden çok sayıda kişi hazır bulundu. Cenaze törenine bir çok çelenk gönderildi (Hazin Bir Törenle, 1945, s. 1).

Korgeneral Şemsettin Taner'in ardından yayınlanan taziye mesajlarında Cumhuriyet ordusunun çok değerli bir rüknünü kaybettiği dile getiriliyordu (Çok Acı Bir Kayıp, 1945, s. 1). Ayrıca Millî Mücadelenin seçkin bir subayı, İstiklâl Harbinin Genelkurmayında yüksek mesuliyetler almış değerli bir uzman olan Korgeneral Taner'in çeşitli kıta komutanlıklarında bulunduktan sonra en son Harp Akademisi Komutanlığına getirildiği, ülkenin askerlik ilmine büyük hizmetler verdiği ve beklenilmeyen bir zamanda kaybının meslektaşlarını yasa boğduğu ifade ediliyordu (Hazin Bir Törenle, 1945, s. 1).

Diğer bir taziye mesajında Korgeneral Şemsettin Tahir Taner'in Türk ordusunun yetiştirdiği tam bir asker, kamil bir insan ve değerli bir komutan olarak kendini her yerde tanıttığı, sevdiği ve saydığı ifade edilmekteydi. Şemsettin Bey'in son derecede samimi ve gerçek olarak insanlık nezaketi, alicenaplık, harpte cesaret, kahramanlık ve çok keskin bir zeka ve görüş vasıflarıyla temayüz ettiği vurgulanan özelliklerindendi. Yazılarda büyük Türk ordusu ailesine, Harp Akademileri camiasına ve kederli ailesine başsağlığı mesajları iletildi (Hazin Bir Törenle, 1945, s. 1-2). Benzer duygu ve düşünceleri ifade eden taziye mesajları çeşitli gazetelerde de yayınlandı (Harp Akademisi, 1945, s. 2; Harp Akademisi Komutanı, 1945, s. 4).

Şemsettin Bey sadece askerlik görevini ifa etmedi aynı zaman mesleğiyle ilgili eserlerde kaleme aldı. 1925'te yarbay rütbesinde iken "(Vittorio-Veneto)da İtalyan Süvarisi, 24 Teşrinievvel-4 Teşrinisani 1918" başlıklı bir makalesi *Mecmua-i Askeriye*'de yayımlandı (Erkan-ı Harbiye Kaymakamı Şemsettin, 1925, s. 141-148). 1926 yılında ise *Erkan-ı Harbiye Vazifeleri* adlı kitabı Erkan-ı Harbiye Matbaası tarafından basıldı (Şemsettin Tahir, 1926).

2. Tümgeneral Cemil Tahir Taner

2.1. Eğitimi ve Görevleri

Cemil Tahir Bey; 1892 (1308) yılında Edirne'ye bağlı Uzunköprü (Cisri Ergene)'de Süvari Üsteğmen Tahir Bey ve Emine Hanımın oğlu olarak dünyaya geldi. 26 Ağustos 1909'da ağabeyi M. Şemsettin Taner ile aynı dönemde Harp Okulunu bitirerek 1325-P.42 sicil numarasıyla piyade teğmen (mülazım) rütbesini aldı. 6 Nisan 1910 (24 Mart 1326) tarihinde II. Ordu 13. Alay Nizamiye 3. Tabur 4. Bölüğüne rütbesiyle atandı. Bilahare ordudaki teşkilat düzenlemesi gereğince 33. Alay 2. Tabur 4. Bölüğe rütbesiyle nakledildi. 29 Kasım 1911 (16 Teşrinisani 1327)'de Edirne Küçük Zabit Mektebinde görevlendirildi. Teğmen rütbesiyle Balkan Savaşlarına katılan Cemil Bey, 19 Ekim 1912 (6 Teşrinievvel 1328)'de mezkur bölümünde üsteğmen (mülazımievvel) rütbesine terfi etti. 30 Kasım 1913 (17 Teşrinisani 1329)'te ise 8. Kolordu açığına rütbesiyle nakledildi (ATASE Arşivi, Cemil Tahir Taner'in Şahsi Dosyası).

I. Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine 9 Nisan 1915 (27 Mart 1331) tarihinde 11. Kolordu emir zabitliğine görevlendirildi. 11. Kolorduda Ali İhsan Paşa (Sabis)'nin emrinde görev yaptı. 30 Kasım 1915 (17 Teşrinisani 1331)'te seferberlikte fevkalade hüsnü hizmetinden dolayı iki sene kıdem zammıyla taltif edildi. 24 Şubat 1916 (11 Şubat 1331) tarihinde 13. Fırka yaverliğine memur edildi. Bilahare yine muharebedeki hüsnü hizmetinden dolayı 7 Haziran 1916 (25 Mayıs 1332)'dan geçerli olmak üzere bir sene kıdem zammıyla taltifi 12 Haziran 1916 (30 Mayıs 1332) tarihinde onaylandı. 8. Kolorduda görevli iken 14 Eylül 1916'dan itibaren geçerli olmak üzere kıdemen yüzbaşılığa terfi etti. 13 Mart 1917 (13 Mart 1333) tarihinde terfisi onaylandı.

Cemil Bey, I. Dünya Savaşı sırasında Kafkas Cephesinde ve Irak Cephesinde savaştı. Kafkas Cephesinde muharebelerdeki başarılarından dolayı 28 Ocak 1917 (15 Kanunusani 1332)'de muharebe gümüş liyakat madalyasıyla ödüllendirildi. Ayrıca 8 Ağustos 1917 (8 Ağustos 1333)'de Irak Cephesinde Ethem Çayı muharebesindeki hizmetlerinden dolayı 5.

Mecidiye nişanıyla taltif edildi. Harp madalyası ve vesikası 28 Ekim 1917 tarihinde 8/6826 numaralı mazbata ile kendisine takdim edildi (ATASE Arşivi, Cemil Tahir Taner'in Şahsi Dosyası).

Ordunun kurmay subay ihtiyacından dolayı 1 Ağustos 1918'de kursa katılan Cemil Bey, sekiz subay arasından Erkan-ı Harbiye sınıfına seçildi. III. Ordu Erkanı Harbiyesinde görevli iken 7 Eylül 1918'de IX. Ordu Erkanı Harbiyesine görevlendirildi. 30 Eylül 1918'de ise 5. Ordu 60. Fırka Erkanı Harbiyesine memur edildi. Mondros Mütarekesinin ardından 5 Aralık 1918'de Ordu Dairesi Ordu Şubesine atandı. 1. Kolordunun 19 Nisan 1919 tarih ve 11093 numaralı tezkeresinden anlaşıldığı üzere Mart 1919'da Erkan-ı Harbiye Mektebine devam etmek üzere İstanbul'a gitmek üzere hareket etti. Erkan-ı Harbiye Şubesinin 27 Eylül 1919 tarihli ve 2477 numaralı mazbatasından anlaşıldığı üzere 1919 senesi genel sınavlarında üçüncü seneye terfi etti. Cemil Bey, savaş bitiminde Ekim 1919'da Hayrinas Hanımla evlendi. 1932 yılı tercüme-i hal kayıtlarına göre bu evlilikten biri kız diğeri erkek iki çocuğu oldu (ATASE Arşivi, Cemil Tahir Taner'in Şahsi Dosyası).

1 Haziran 1920'de Erkan-ı Harbiye Mektebindeki eğitimini tamamlayarak 49. Fırka Erkan-ı Harbiyesine tayin edildi. Cemil Bey'in eğitimini tamamladıktan sonra başarılarından dolayı 12 Haziran 1920'de kıdemine dört sene zam yapılması kararlaştırıldı. Böylece 12 Haziran 1920'den geçerli olmak üzere önyüzbaşı (kıdemli yüzbaşı) oldu. Rütbesi 15 Haziran 1920'de tasdik edildi. 1920'de İstiklal Harbine katılmak amacıyla Anadolu'ya geçti. Ancak bu dönemde İstiklal Harbine iştirak etmek amacıyla Anadolu'ya geçen subaylar, firar etmiş kabul edildiği için hakkında inceleme başlatıldı. Yukarıda Şemsettin Bey'de olduğu gibi bu tahkikat mahkeme-i örfiyenin 24.2.1929 tarih ve 447 numaralı muhtırasıyla kaldırıldı (ATASE Arşivi, Cemil Tahir Taner'in Şahsi Dosyası).

Cemil Bey, Anadolu'ya geçtikten sonra Anzavur ayaklanması sürecinde 23 Haziran 1920'de Biga'ya gitti. 2 Temmuz 1920'de Ankara Kumandanlığı Erkan-ı Harbiyesinde, Ağustos 1920'de ise 61. Fırka Erkan-ı Harbiyesinde ve bilahare Garp Cephesi Kumandanlık Vekaleti menzil ikmal şubesinde görev aldı. 20 Ekim 1920'de 24. Fırka Erkan-ı Harbiyesine tayin edildi (ATASE Arşivi, Cemil Tahir Taner'in Şahsi Dosyası). 24. Fırka Erkanı Harbi olan Cemil Bey'in kıdem ve ehliyetinden dolayı 1 Mart 1921'den geçerli olmak üzere kurmay binbaşılığa terfisi Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca tasdik edildi (ATASE Arşivi, Cemil Tahir Taner'in Şahsi Dosyası).

Milli Mücadele devam ederken Başkumandanlığın 9 Ekim 1921 tarihli emirleriyle Afyon Cephesi Kumandanlığı Erkan-ı Harbiyesi Harekat Şubesi Müdüriyetine tayin edildi. Garp Cephesi Erkan-ı Harbiyesinde görevliyken Sakarya Muharebelerindeki fevkalade hizmetlerinden dolayı sahip olduğu muharebe madalyasının bir derece üzerinde bir madalya ile taltifi 2 Ekim 1921 tarihli kararname ile tasdik edildi (ATASE Arşivi, Cemil Tahir Taner'in Şahsi Dosyası).

Cemil Tahir Bey, Büyük Taarruz hazırlıkları sırasında I. Ordu'nun Harekat Şubesi Müdürü idi (Baycan, 1993, s. 332). I. Ordu Komutanı Ali İhsan (Sabis) Paşa ile yakın mesai içerisinde çalıştı. Ali İhsan Paşa anılarında 1922 yılı Mart ayında yaşadıklarını anlatırken Cemil Bey'den söz etmekteydi. Cemil Bey, Ali İhsan Paşa'nın Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa ile yaşadıkları sorunlara şahit olmuştu. İki komutan arasındaki sorunların uzlaşmacı bir yolla çözülmesi için gayret sarf etti. Nitekim Ali İhsan Paşa anılarında 19 Mart 1922'de I. Ordu'nun Erkan-ı Harp Reisi (Kurmaybaşkanı) Albay Emin Bey (Korgeneral Emin Koral) ile Cemil Bey'in İsmet Paşa ile yaşadıkları gerginlik nedeniyle kendisini teskin ederek istifa etmemesi için samimi önerilerde bulduklarını şu şekilde dile getirmektedir;

“...Biraz sonra, Erkan-ı Harp Reisi Albay Emin Bey'le Birinci Şube Müdürü Binbaşı Cemil Bey beraberce yanıma gelerek bu takdir hakkında görüşmek için müsaade istediler.

- Buyurun! dedim. Ne aklınıza geliyorsa serbestçe söyleyiniz; katiyyen gücümüm. İkiniz de Onbirinci Kolordu Kumandanlığı'nda iken beraber maiyetimde idiniz. Oradaki

çalışmamızdan böyle görüşmelerde ne kadar samimi ve müsamahakar, liberal olduğumu bilirsiniz; oturunuz ve söyleyiniz. Albay Emin Bey, gülüyüz ile cevap verdi:

- Biz de Paşamızın bu yüksek insaf ve takdirini, tecrübe ile bildiğimiz için, Cemil Bey'le beraber görüşüp maruzatta bulunmayı münasip gördük.

Ben, çok sinirlenmiş idim; dünden beri epey vakit geçtiği halde henüz öfkem geçmemişti. Onlar, yüzümden bu halimi anlıyorlar ve gayet mülayim ifadeler ile ve mütebessim bir çehre ile mütalaalarını söylemeğe ve beni aynı zamanda teskine çalışıyorlardı. Evvela küçük rütbeli [Cemil Bey] söze başladı.

-Paşam, Cephe'den dün gelmiş olan şifre, hakikaten çok insafsızca ağır yazılmıştır. Ne kadar kızsanız haklısınız; Cephe Kumandanı pek büyük kabalık etmiştir; fakat bu takriri göndermek, nihayet istifa etmenize müncer olabilir. Onların aradıkları da budur. Bundan ordu ziyan görecektir, vatan müdafaası zarara uğrayacaktır. Bu takriri vermeden evvel, İsmet Paşa ile yüz yüze konuşup şikayetlerinizi, aynen fakat şifahen kendisine izah etseniz, zannedirim ki, daha iyi netice elde edilir.

Bundan sonra Emin Bey başladı:

- Ordunun menfaati için bu takriri göndermemek ve şifahen konuşmak daha uygun olur. Akşehir'e gidip bizzat İsmet Paşa ile görüşerek meselenin halli temin edilebilir. Ben de Cemil Bey'in mütalaasına iştirak ederim. ...”

Bu istişarenin ardından Ali İhsan Paşa kısmen teskin olmakla birlikte İsmet Paşa'dan her hususta kıdemli bulunduğunu, ondan çok önce Ordu Komutanı olduğu halde, sırf vatana hizmet için ve taarruz edilecek diye belirli bir zaman için onun maiyetinde I. Ordu Kumandanlığını kabul ettiğini bildirdi. Ali İhsan Paşa, yapılan feragatlerin “*esareti kabul demek*” olmadığını dile getirdi. Emin Bey ve Cemil Bey'in görüşleri üzerine Ali İhsan Paşa, İsmet Paşa ile yüz yüze görüşmeye karar verdi. 20 Mart 1922 Cumartesi günü Akşehir'e İsmet Paşa ile görüşmeye giderken yanında yine Emin ve Cemil Beyler vardı. Ali İhsan Paşa, İsmet Paşa ile görüşürken Emin Bey ile Cemil Bey beraber Cephe Kurmay Başkanı Albay Asım Bey'in odasına giderek konuyla ilgili bilgi almaya çalıştılar. Ali İhsan Paşa, İsmet Paşa ile görüşmesi neticesinde görevine devam etme kararı aldı (Sabis, 1993, s. 81-83).

Öyle anlaşılıyor ki Cemil Bey, parlak bir asker olarak Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın da dikkatini çekmekteydi. Zira Büyük Taarruz'un hazırlıkları devam ederken Mustafa Kemal Paşa, ordu birliklerinin durumunu göstermek maksadıyla Sovyet elçisi Semion İvaneviç Aralof ve Azerbaycan elçisi İbrahim Abilof ile bazı asker ve milletvekilleriyle 30 Mart 1922 tarihinde Afyonkarahisar'ın Çay kasabasına gelmişti (Aralof, 2010, s. 85-87). Bu sırada teftiş ve geçit merasiminin ardından yapılan eğlence ve oyunlar sonrasında gece de gösteriler devam etti. Güneşin batmasına yakın bir saatte heyet Çay kasabasına döndü. Mustafa Kemal Paşa teftiş sırasında gördüklerinden çok memnun oldu. I. Ordu'nun Birinci Şube Müdürü Kurmay Binbaşı Cemil Bey'i yanına çağırarak ona Anadolu Ajansı ile neşredilmek üzere uzun bir telgraf yazdırdı. Telgraf hemen Ankara'ya çekildi. Bu ajans tebliğinde Çay'da yapılan törenden, Türk askerinin gösterdiği intizam, talim ve terbiyeden övgüyle bahsedilmekte ve Başkumandanın zabıtlere hitabı, bu bağlamda “*süngülerimizi İzmir'e girmedikçe kınına koymayacağız*” ifadeleri yer almaktaydı (Sabis, 1993, s. 107).

Ali İhsan Paşa, askerlikle bağdaşmayan davranışlarda bulunması ve Batı Cephesi Komutanlığından ayrı, başına buyruk hareketlere girişmesi sebebiyle İsmet Paşa'nın talebi üzerine Mustafa Kemal Paşa tarafından Büyük Taarruz'dan önce 28 Haziran 1922'de I. Ordu kumandanlığından azledilerek emekliye sevk edilecekti (Türkmen, 2008, s. 348). Bilahare Ali İhsan Paşa, Erkan Divan-ı Harbine verildi. Soruşturma kapsamında Ali İhsan Paşa ile İsmet Paşa arasındaki anlaşmazlığa şahit olan ve bu sırada halen I. Ordu Harekat Şubesi Müdürü görevini yürüten Yarbey Cemil Bey'den konuyla ilgili izahat istendi. Bunun üzerine Cemil Bey, 20 Şubat 1923'te görüşlerini mahkemeye ilettili. Cemil Bey'in verdiği izahata şu şekilde idi (Sabis, 1993, s. 270-271);

“Ali İhsan Paşa Hazretleri'nin Cephe'ye vürudundan itibaren Ordunun vahdet-i umumiyesine münafi işaatta bulunduğu ve kumandanlar ile ne gibi hasbihaller yaptığına vakıf değilim. Ancak Ali İhsan Paşa Hazretleri'nin Ordunun kumandasını deruhde ettiği tarihten itibaren, ordunun manen ve maddeten yükseltilmesi için geceli ve gündüzlü çalıştığını, talim ve terbiye ve manevralara ehemmiyet vererek, kıtaatın ve heyet-i zabitanın kabiliyet-i harbiye ve seviye-i ilmiyelerini tezyid ettiğini ve son muzafferiyette bu mesainin de -velev cüzi olsun- tesiri bulunduğunu, Ordunun Harekat Şubesi Müdürü sıfatıyla arzetmeyi vecibe-i kadirşinasi addeylerim.

Ali İhsan Paşa Hazretlerinin kendi karargahında bulunanları toplayıp mafevkini istihfaf edercesine idare-i kelim ettiğine şahit olmadığımı, yalnız Ordudan ayrılacağı zaman, karargah zabitanını toplayıp kendisinin infikâkından sonra da aynı intizam ve prensip tahtında vazifelerini ifaya devam edeceklerinden emin olduğunu ve buna mümasil vesaya ifa eylediğini arz eylerim efendim.

İmza

Birinci Ordu Harekât Şubesi Müdürü

Kaymakam Cemil”

Cemil Bey'in verdiği bu izahata rağmen onun Ali İhsan Paşa lehine konuşmalar yaptığı I. Ordu'nun eski Erkan-ı Harp Reisi Halit Bey tarafından ifade edilmekteydi. Halit Bey'e göre Erkan-ı Harp Binbaşı Cemil Bey “Şayet Paşa, harekat-ı milliyenin başında Anadolu'da bulunsaydı, aykırı bir tarz-ı hareket takip ederdi” gibi ifadeler kullanmıştı. Bu sözü ne maksatla söylediği Divan-ı Harb'te kendisine soruldu. Bunun üzerine Cemil Bey, Divan-ı Harb'e verdiği cevapta “Ali İhsan Paşa Hazretlerinin aykırı bir tarz-ı hareket takip edebileceğini hiçbir namuslu insanın şüphe bile edemeyeceğini, kendisinin hiçbir maksatla böyle bir şey söylediğini hatırlamadığımı, herhalde bunun Halit Bey tarafından yanlış işitilmiş veya yanlış anlaşılmış bir şey olması muhtemel bulunduğunu” kati bir ifade ile bildirdi (Sabis, 1993, s.273).

Bu arada Cemil Bey, Yunanlıların işgal sırasındaki mezalimini önlemek için yerel idarecilerle de temas içerisindeydi. Örneğin Söke'nin İtalyanlar tarafından boşaltılması ve ardından Yunanlıların bölgede işgal ve mezalim ihtimali değerlendirmelerinde de Aydın mutasarrıfı Halil Bey ile 13-14 Nisan 1922 gecesi telgraf aracılığıyla görüşmüştü. Binbaşı Cemil Bey, mutasarrıfı bölgede alması gereken tedbirler hususunda uyardı (Sabis, 1993, s.142).

Ali İhsan Paşa'nın azlinden sonra 29 Haziran 1922'de I. Ordu Komutanlığı'na Nureddin Paşa (Konyar) tayin edildi (Taş, 2021). Bu sırada I. Ordu'nun Kurmay Başkanı Albay Emin Bey olmasına rağmen Nureddin Paşa'nın Harekat Şubesi Müdürü Cemil Bey'e çok büyük bir güveni vardı. Harp Okulunda sınıfının birincisi olan Cemil Tahir Bey her bakımdan bu itimada layık görülmekteydi. Nureddin Paşa, taarruz görevini aldıktan sonra Cemil Bey'in başkanlığı altında Menzil İkmal Şubesi Müdürü Kurmay Binbaşı Salih Bey (emekli Tümgeneral Salih Erkuş), Ordu İstihbarat Şubesinden Kurmay Yüzbaşı Nurettin (Eski Genelkurmay Başkanlarından Nurettin Baransel) Bey ve yardımcılarında oluşan bir heyeti incelemelerde bulunmak üzere cepheye gönderdi. 23. Tümen kurmay başkanı Kıdemli Yüzbaşı Fahri (Belen) Bey de heyete katılarak üç gün süreyle cepheye incelemelerde bulundular (Belen, 1999, s. 11-12). Cemil Bey, İstiklal Harbindeki başarılı hizmetlerinden dolayı İstiklal Madalyası ile taltif edildi. Yine harpteki hizmetleri nedeniyle 31 Ağustos 1922'de yarbaylığa terfi etti (ATASE Arşivi, Cemil Tahir Taner'in Şahsi Dosyası).

2.2. Milli Mücadele Sonrası Görevleri

Cemil Bey, Milli Mücadele sonrasında 7 Ağustos 1923'te Erkan-ı Harbiye Mektebi muallim muavinliğine atandı. 26 Temmuz 1924'te Mekteb-i Harbiye ders nazırlığı vekaletine tayin edildi. 30 Mayıs 1926 tarihli ve 869 numaralı kanun gereğince 1045 numara ile kırmızı şeritli İstiklal Madalyasına layık görüldü. Kadrosu 14 Eylül 1926'da Erkan-ı Harbiye Riyasetine nakledildi. 11 Ağustos 1927'de I. Ordu 16. Fırka 64. Alay Kumandanlığına tayin edilerek 27 Ağustos 1927'de görevine başladı (ATASE Arşivi, Cemil Tahir Taner'in Şahsi Dosyası).

Cemil Bey, 30 Ağustos 1928'den itibaren albaylığa (miralay) terfi etti. Ardından 4 Eylül 1928'de Büyük Erkanı Harbiye emrine tayin edildi. Bu arada 1 Mart 1921 tarihli Türk-Afgan Dostluk ve İş Birliği Antlaşması 25 Mayıs 1928'de yenilenmişti (Türkiye-Afganistan, 1928, s. 6210). Türk-Afgan Antlaşmasının beşinci maddesi gereği Afgan ordusunu eğitmek üzere 21 Ekim 1928 tarihinde Korgeneral Kazım (Orbay) başkanlığında aralarında Cemil Bey'in de bulunduğu bir heyet Afganistan'a görevlendirildi (BCA, 30 - 62 - 18/258-5, 21.10.1928). Amanullah Han, Kazım Paşa'yı Afganistan Genelkurmay Başkanlığına getirdi. Ancak bu adımlar beklenen neticeyi vermedi (Özlü, 2012, s. 40). Heyet 28 Nisan 1929'da Afganistan'dan döndü (ATASE Arşivi, Cemil Tahir Taner'in Şahsi Dosyası). Cemil Bey, Afganistan dönüşü 28 Nisan 1929'da üç yıllığına Erkan-ı Harbiye emrine tayin edildi. Bilahare 6 Ağustos 1930'da 61. fırka 109. alay kumandanlığına görevlendirildi. Aynı yıl tuğgeneralliğe terfi ederek tümen komutan vekaletine tayin edildi (Hazin Bir Törenle, 1945, s. 2.). 30 Ağustos 1936'da tümgeneral olarak II. Tümen Komutanlığına atandı (BCA, 30-11-1-0/107 - 35 - 6, 26.08.1936).

Tümgeneral Cemil Tahir Bey 1938'de 1'inci Ordu Müfettişliği Kurmay Başkanı görevinde iken yeni kurulan Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü'ne tayin edildi. Esasen Cemil Bey, 1925 yılından itibaren askerliğe hazırlık ve seferberlik konularıyla ilgilenmekteydi (Erkan-ı Harbiye Kaymakamı Cemil Tahir, 1341a, s. 1-18; Erkan-ı Harbiye Kaymakamı Cemil Tahir, 1341b, s. 58-74; Süvari Yüzbaşı Abidin - E.H.Kaymakam Cemil Tahir, 1340, s. 175-179). Cemil Bey'e göre "*harpler artık millet harbi*" halini almıştı (Cemil Tahir, 1926, s. 1). İstiklal Harbi'nde yaşanan tecrübelerden yola çıkılarak topyekûn harpte ülkenin bütün kaynaklarından faydalanmak; kadın, erkek veya çocuk bütün vatandaşları aynı amaç için yetiştirip savaşa her an hazır hale getirmek hedeflenmekteydi. 1925'te dönemin Erkan-ı Harbiye Reisi Fevzi (Çakmak) Paşa, Başvekâlete raporlar sunarak gençlerin fiziksel eğitimini hedefleyen bir gençlik teşkilatı kurulmasını ayrıca sivil okullarda da askeri okullarda olduğu gibi askerliğe hazırlık dersleri verilmesini talep etmişti (Ünal, 2015, s. 86). Bu hedefe ulaşmak için 1926'dan itibaren Türk gençliğine orta okulun son iki sınıfından itibaren yüksek öğretimin üçüncü sınıfına kadar askerlik öğretilmeye başlandı (Gümüsel, 2017, s. 4-5).

Cemil Tahir Bey, ilgili müfredata uygun olarak dersin ilk kitabını 1926 yılında *Malumat-ı Askeriye Dersleri* adıyla kaleme aldı (Harbiye Mektebi Ders Nazırı Erkan-ı Harb Kaimmakam Cemil Tahir, 1342). Ancak kitabın aynı yıl yapılan ikinci baskısında adı *Askerliğe Hazırlık Dersleri 1-2-3* olarak değiştirildi (Ünal, 2015, s. 88). 60 numaralı (Askerliğe Hazırlık Tedrisatı) talimatnamesine göre tertip edilen bu eserler Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti Talim ve Terbiye Dairesi'nce askeri ve sivil liselerde okutturulmak üzere kabul edildi (Cemil Tahir, 1926, s. 1). Bu kitaplar gözden geçirilerek birkaç kez basıldı (Cemil Tahir, 1927; Cemil Tahir, 1928a; Cemil Tahir, 1928b; Cemil Tahir, 1928c; Cemil Tahir, 1929). Ayrıca kurumlara gönderilen yazıya göre Askerliğe Hazırlık Dersleri kitaplarının "*resmî muameleye hacet kalmaksızın Harbiye Mektebi Müdürlüğüne tedarik*" edileceği bildirildi (Gümüsel, 2017, s. 4-5).

Topyekûn harbe hazır olmak amacıyla ders müfredatına eklenen askerliğe hazırlık dersleri ve kamplar, 1926'da yalnızca lise ve öğretmen okullarının son iki sınıfına konurken daha sonra yaygınlaştırıldı. Bilahare kız öğrencileri de kapsayacak şekilde diğer okullarda da okutulmaya başlandı. Askerliğe hazırlık dersleri, 1926 yılından itibaren verilmeye başlansa da dersin genel müfredatta ve ders programlarında düzenli şekilde görülmesi ve tüm okullarda uygulanması 1930 yılına buldu. Ayrıca askerliğe hazırlık ders kitaplarının Harbiye Mektebi Müdürlüğüne tedarik edileceğinin bildirilmesine karşın birçok okulda kitabın temininde sıkıntılar yaşandı. Söz konusu ders için öğretmen notlarının ya da *Yurt Bilgisi* ders kitaplarının ilgili kısımları ile 1930'dan sonra Muallim Afet (İnan) Hanım'ın *Medeni Bilgiler* ve yine aynı yazarın *Askerlik Vazifesi: Yurt Bilgisi Notlarımdan* kitaplarının okutulduğu anlaşılmaktaydı (Gümüsel, 2017, s. 4-5; Ünal, 2015, 88-89).

II. Dünya Savaşı öncesinde hükümet; gençlik ve spor konusunda çok önemli iki adım attı. Bunlardan birincisi Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren yapılan jimnastik şenlikleri ilk defa Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıktığı 19 Mayıs'a alındı. 20 Haziran 1938'de alınan kararla 19 Mayıs, Gençlik ve Spor Bayramı olarak ilan edildi (Ulusal bayram, 1938, s. 10159). İkinci önemli karar 29 Haziran 1938'de TBMM'de kabul edilen ve 16 Temmuz 1938 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan 3530 numaralı Beden Terbiyesi Kanunu idi. Kanun uyarınca Başbakanlığa bağlı Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü kuruldu (Beden Terbiyesi Kanunu, 1938, s. 10300-10301).

Tümgeneral Cemil Tahir Taner; Milli Müdafaa Vekaletinin 15 Ekim 1938 tarih ve 2149 numaralı tezkeresi üzerine askerlikteki alakası baki kalmak şartıyla İcra Vekilleri Heyetinin 12 Kasım 1938 tarihli toplantısında 1281 sayılı kanunun 1. Maddesi gereğince Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü'ne atandı (BCA, 30-18-1-2/85-94-17, 12.11.1938; Akcan, 2017, s. 1001-1030; Yurtoğlu, 2020, s. 4245-4278). Bilahare Cemil Bey'in isteğine binaen 1683 sayılı kanunun 20. maddesine uygun olarak ve ihtiyatta kullanılmak üzere istifasının kabulü 7 Aralık 1939 tarihli kararnameyle onaylandı. Böylece aynı tarihte askerlikten ayrılarak Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü görevine sivil olarak devam etti (BCA, 30-11-1-0 /135 - 43 - 16, 07.12.1939; Tümgeneral Cemil Taner, 1946, s. 2). 4047 numaralı kanunla memuriyet unvanının direktörlük yerine Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğüne ve ücretinin de maaşa dönüşmesi sebebiyle Cemil Taner, 25 Haziran 1941'de aynı göreve yeniden atandı (BCA, 30-11-1-0 /147 - 16 - 9, 25.06.1941).

1939'da önemli bir başka gelişme daha yaşanmıştı. “*Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Talimatnamesi*” hazırlanarak Olimpiyat Komitesi, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğüne bağlandı. Dolayısıyla Cemil Bey, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesinin de başkanı oldu. İkinci Refik Saydam hükümeti döneminde 3 Haziran 1942'de 4235 Sayılı Kanun ile Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Milli Eğitim Bakanlığına bağlandı (Akbeyaz, 2018, s. 43). 1943 yılında ise Türkiye Milli Olimpiyat Komitesinin başkanlığına Vildan Aşır Savaşır atandı. Cemil Bey ise 1945 yılına kadar Beden Terbiyesi Genel Müdürü olarak görevine devam etti.

Cemil Bey, göreve başladığında atılacak adımlar konusunda son derece hazırlıklıydı. Beden Terbiyesi Merkez İstişare Heyetinin 21 Şubat 1939'da Türk Hava Kurumu Merkez Salonunda Başvekil Dr. Refik Saydam'ın başkanlığı altında toplandığında Cemil Bey yapılacak işler hakkında uzunca bir konuşma yaptı (Spor Teşkilatımızın, 1939, s. 6; Spor Teşkilatımızın II, 1939, s. 6; Spor Teşkilatımızın III, 1939, s. 6; Spor Teşkilatımızın IV, 1939, s. 5).

Beden Terbiyesi Genel Müdürü Cemil Bey'in kurumun kendisinden beklenen verimliliği sağlaması için yaptığı planlamadan Başvekil Dr. Refik Saydam da son derece memnundu. Nitekim bununla ilgili takdirlerini şu şekilde ifade etti;

“...Bendeniz her vakit spor işlerinin böyle güzel, bilhassa sıhhat meselesiyle müvazi yürümesini ve böyle bir çerçeve içerisine alınmasını eskiden beri isterdim. Sıhhiye Vekaletinde bulunduğum zaman bu işle çok meşgul olmuştum. Ve hatta spor hekimliğini alakalandıran bir kaç kitabın da tercümesine başlatmışım. Öyle zannediyorum ki, bunlar bitmiş olacaktır.

Benim en büyük derdim, 12-17 yaş arasındaki gençliğin neşvünemasında muzır olan sporlarla meşgul olmaları idi. Görüyorum ki, bunlar yoluna girmektedir. Bu hususta sayın generali tebrik ederim ve mesaisi sebbeden arkadaşlara muvaffakiyet dilerim. İşte benim senelerden beri istediğim bu idi. Memnuniyetle görüyorum ki bu işler yoluna girmektedir.

Yardıma ihtiyacı olan hususlarda emirlerinize amadeyim. Beklediğiniz yardımların başında bütçenin geleceğini tahmin ediyorum. Bu hususta da yardımlarımı yapmakta hiç bir zaman tereddüt etmeyeceğim. Çünkü memleketin istikbalini tevdi edeceğimiz gençliğin sıhhat ve kuvveti ve yurt müdafaasına hazırlanması için azami yardımı yapmak vazifemizdir. (Beden Terbiyesi İstişare, 1939, s. 1, 8).

Cemil Tahir Bey, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü görevine başladığı sırada kaleme aldığı yazılarda ülkede “beden ve inkılâp terbiyesiyle spor işlerinde tek düzeliğin göz önünde tutulacağını bildirmekteydi. Okullar, devlet müesseseleri, özel kurumlar veya fabrikalarda bulunanlar dahil yaşlarına göre herkesin beden terbiyesiyle meşgul olması zorunluluk altına alınacaktı (Taner, 1939, s. 551). Cemil Bey, gerek yurt içi gezilerinde verdiği demeçlerde gerekse kaleme aldığı yazılarda Beden Terbiyesi Kanununun uygulanmasına dair olan teşkilât nizamnamesi ve çalışma esasları üzerinde titizlikle durmaktaydı (Türkiyede Spor İşleri, 1939, s.7; Taner, 1939a; Taner, 1939b; Taner, 1939c).

Benzer şekilde Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğünün 1940 malî yılı bütçe kanunu münasebetiyle TBMM’de kendisine söz hakkı verildiğinden kurumun görevini “*Memleketin ihtiyacı olan gençliği yükseltmek, gürbüzleştirmek, yavuzlaştırmak ve gençlerde disiplini ve sıhhi vaziyeti temin etmek. Binaenaleyh bizim gayemiz, aldığımız direktif ve kanunun bizden istediği budur. Fakat ihtiyarı spor yapmak isteyenlerin içerisinde çalışmak ve şampiyon olmak, rekor almak isteyenler varsa onları da teşvik ederiz*” ifadelerini kullandı (TBMM Zabıt Ceridesi, 1940, s. 8).

Yine 1941 malî yılı Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü bütçe kanunu münasebetiyle TBMM’de açıklama yapan Cemil Bey;

“Bizim beden terbiyesi ve sporda esas faaliyetimizin asıl hedefi gözden kaçırarak yalnız başına küçük bir zümrenin müsabakalarda beynelmilel derecesini yükseltmeye matuf mahdut hedefli bir çalışma değil, memleket gençliğinin büyük bir kısmını icabında yurt müdafaasına yarayacak surette sıhhatini ve kuvvetini artırmak ve bu maksadı temin edecek surette teşkilâtlandırmak yolunda olması lâzım geldiğine kaniim. Bu suretle çalışmak bir senede, beş senede bir şampiyonluk gibi göze görünür şekilde metre ve kronometre ile ifade edilebilecek surette bir netice vermez, bu faaliyet zümresini zamanla ve kısmen manevî olarak göze görünmeden verir”

ifadelerini kullandı (TBMM Zabıt Ceridesi, 1941, s. 368; Mülhak Bütçeler, 1941, s. 5).

Cemil Bey’in üzerinde önemle durduğu konular arasında gençlik kulüplerinin kurulması da vardı (Taner, 1940, s. 44-47). Bu çerçevede yapılan hazırlıkların sonucunda 30 Ağustos 1940’ta gençlik kulüpleri açıldı (Beden Terbiyesi, 1940, s. 1). Cemil Bey, gençlik kulüplerinin faaliyete geçmesi ile ilgili yaptığı açıklamada Türk gençliğini müşterek bir vatan fikri etrafında toplayarak kendilerini sıhhatli, kuvvetli ve yurt savunmasında kabiliyetli bir hale getirmeye çalışılacaklarını beyan etti. Ayrıca köylerde teşkil edilecek gençlik grubu ve kulüplerinde de köy beden terbiyesi ve spor eğitmenleri yetiştirmenin planlandığını dile getirdi (Bu sabah Ankaradan, 1940, s. 1-2).

Cemil Bey’in müdürlüğünü yaptığı Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, ülkenin içinde bulunduğu zor savaş şartlarına rağmen beden eğitiminin gündemde kalmasını sağladı. Bilahare çıkarılan bir yönetmelikle sporcuların yerel hastane ve hükümet tabiplerine muayenelerinin yapılması temin edildi. Böylece Türk spor ve sporculuğunun sorunları halledilerek teşvik edilip geliştirilmesine katkı sağlandı. Ülkede tam bir spor seferberliğinin başlatılması, vatandaşların gerekli beden hareketlerini yapabilecek, dayanıklı, çevik, yetenekli ve hastalıktan uzak bireyler olarak yetiştirilmesi amaçlandı. Böylece erkek, kadın, ihtiyar veya çocuk fark etmeksizin bütün milletin olası bir savaşta ülkeyi savunmak için harekete geçecek mücadele ruhunu kazanması hedeflendi (Yurtoğlu, 2020, s. 4245-4278).

Cemil Taner, 22 Ekim 1938 ile 22 Kasım 1945 tarihleri arasında Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü görevini başarıyla icra etti. Taner, yedi yıldan daha fazla spor teşkilatına yön verirken en uzun süre bu görevde kalan kişi oldu (Kılıç, 2013, s. 27-53; Tokathoğlu, 2020, s. 112). Cemil Bey, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü görevini yerine getirirken rahatsızlandı. Hastalığının tedavisine imkan görülmemesi üzerine 23 Kasım 1945’te Genel Müdürlükten emekliye ayrılmak durumunda kaldı (Tümgeneral Cemil Taner, 1946, s. 2).

Cemil Bey, tedavi görmesine rağmen yakalandığı hastalıktan kurtulamadı. 28 Aralık 1946 Cumartesi sabahı Ankara'da hayatını kaybetti. Cenazesi 29 Aralık 1946'da öğle vakti Hacıbayram Camiinden kılınan namazın ardından törenle kaldırılarak ebedi istirahatgâhı olan Cebeci'ye götürüldü. Cenaze töreninde Genelkurmay Başkanı Orgeneral Salih Omurtak, Başkan Yardımcısı General Muzaffer Tuğsavul, Harp Okulu ve Yedek Subay Okulu Komutanları, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü ileri gelenleri ile akraba ve dostları hazır bulundu. Törene bando mızıkâ ve bir askeri kıta da iştirak etti (Hazin Bir Törenle, 1946, s. 2).

Cemil Bey'in vefatı sonrasında Taner ailesinin kendilerine bildirilen taziyeler nedeniyle yayınladığı teşekkür mesajında şu ifadeler yer almaktaydı:

“Şanlı Ordumuzun emektar hadimi, ailemizin biricik babası Tümgeneral Cemil Tahir Taner'in ölümünden dolayı bizzat ve telgrafla taziyede bulunan dostlarına ve silâh arkadaşlarına ve dünkü cenaze merasimine bizzat iştirak eden ve çelenk göndermek suretiyle bu acımızı paylaşmak lütfunda bulunan sayın Başbakanımız Recep Peker'e, Genelkurmay Başkanımız Sayın Orgeneral Salih Omurtak'a, ikinci Başkan Sayın General Muzaffer Tuğsavul'a, büyüklerimize ve dostlarımıza en içten teşekkür ve şükranlarımızın sayın gazeteniz vasıtasıyla sunulmasını saygılarımızla rica ederiz. Cemil Tahir Taner Ailesi” (Hazin Bir Törenle, 1946, s. 2).

Vefatının ardından yayınlanan mesajlarda Cemil Taner'in orduda ve devlet hizmetinde dürüst çalışmasıyla çok sevildiği, inanılmış bir asker ve bir idare adamı olduğu vurgulanıyordu. 1938'de Beden Terbiyesi Kanunu ile spor işlerinin devlet eline geçmesi sürecinde bu teşkilatın kurulmasına memur edilerek Genel Müdür tayin edildiği, II. Dünya Harbinin her türlü olumsuzluğu ve yokluğu karşısında bu konuya bir yön vermek için elinden geleni yaptığı ifade edilmekteydi. Bu vazifesi sırasında hastalanarak emekliye ayrılan Cemil Taner'in ölümüyle memleket değerli, çalışkan ve iyi ahlaklı bir evladını kaybetmişti (Tümgeneral Cemil Taner, 1946, s. 2; Gl. Cemil Taner, 1946, s. 2).

Benzer haberlerde Beden Terbiyesi teşkilatının kuruluşunda ilk genel müdürlük görevini büyük bir dürüstlikle ifa eden Tümgeneral Cemil Taner'in Ankara'da vefat ettiği, kendisinin gerek asker ve gerek sivil olarak bütün hayatı boyunca iyi bir karakter ve büyük bir nezaket sahibi olduğu dile getirilmekteydi (General Cemil Taner, 1946, s. 2).

Sonuç

Arşiv belgeleri ve kaynaklarından anlaşıldığı üzere Şemsettin ve Cemil Taner kardeşler, önemli askeri görevlerde bulunmuşlar ve varlıklarıyla atandıkları mevkilere hatırı sayılır katkılar sağlamışlardır. Asker bir babanın asker çocukları olarak Şemsettin ve Cemil Taner kardeşlerin biyografilerine bakıldığında Osmanlı Devleti'nin İmparatorluktan Cumhuriyete geçiş sürecinde yaşadığı tüm mücadeleyi görmek mümkündür. Bu bağlamda Balkan Savaşlarından itibaren Osmanlı Devleti'nin katıldığı bütün savaşlarda görev alan iki kardeş, İstiklal Harbinde de önemli görevler ifa etmişlerdir.

Milli Mücadele kazanıldıktan sonra iki kardeşten Şemsettin Bey, ülkenin çeşitli bölgelerinde askeri görevlerde bulundu. Özellikle ordunun büyük süvari birliklerini idare etti. Avrupa'ya gönderilen Türk süvari subaylarının başında yer aldı. Çeşitli milletlerarası atlı müsabakalardan ödül ve başarılar kazanarak Türkiye'yi en iyi şekilde temsil etti. Mesleki tecrübesini 1943'ten vefat ettiği 1945'e kadar Harp Akademisi Komutanı olarak gelecek kuşaklara aktardı.

Cemil Tahir Bey de İstiklal Harbi sonrasında orduda çeşitli kademelerde görev yaptı. 1938'de Beden Terbiyesi Genel Müdürü olarak görevlendirildi. Cemil Bey'in yeni teşkilatlanılan ve ilk genel müdürü olarak Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğüne katkıları yadsınamaz. Kurumun teşkilatlanması ve halka yönelik hizmetlerinin planlanmasında Cemil Bey'in mesleki birikimi ve ilmi çalışmaları belirleyici olmuştur. Ayrıca Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğüne

atandığı 1938'den 1945'e kadar en uzun süre görevde kalan isim olmuştur. Bu şüphesiz verdiği değerli hizmetlerin bir sonucudur.

Şemsettin ve Cemil Taner kardeşlerin Milli Mücadele sırasındaki faaliyetleri göz doldurduğu gibi Cumhuriyetin ilanından sonra muasır medeniyetler seviyesine çıkma yolunda önemli görevler üstlenmişlerdi. Bu bağlamda iki kardeşin ömürlerinin son günlerine kadar vatan için yüksek bir sorumluluk bilinciyle ve başarılı bir şekilde hizmet ettikleri açıktır. İki kardeşin vefatlarından sonra yayınlanan taziye mesajlarında kendilerinin son derecede samimi ve gerçek olarak insanlık nezaketi, alicenaplık, harpte cesaret, kahramanlık ve çok keskin bir zeka ve ileri görüş vasıflarıyla temayüz ettiği vurgulanan özelliklerindendi. Cumhuriyetin temelleri, ülkesine ve milletine bağlılıkla çalışan bu kahramanlar sayesinde atıldı.

Kaynakça

- Akbeyaz, D. (2018). *Demokrat Parti dönemi Türk sporu (1950-1960)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Akcan, E. (2017). İki dünya savaşı arasında Türkiye'de "Gençlik Teşkilatı" oluşturmaya dönük bazı tasavvur ve teşebbüsler. *Bellekten*, 81(292), 1001-1030.
- Aralof, S. İ. (2010). *Bir Sovyet diplomatının Türkiye hatıraları 1922-1923* (H. Â. Ediz, Çev), 2. Baskı, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayını.
- ATASE Arşivi, Korgeneral Şemsettin Taner'in şahsi dosyası, 1325-Sv.2.
- ATASE Arşivi, Tümgeneral Cemil Tahir Taner'in şahsi dosyası, 1325-P.42.
- Bal, R. (2006). *Türk kara kuvvetlerinde süvari birlikleri (1920-1965)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Baycan, N. (1993). Büyük Taarruz'da komuta kademelerinde görev alanlarla üst düzeydeki karargah subayları. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 9 (26), 311-394.
- BCA, 30-11-1-0/107-35-6, 26.08.1936.
- BCA, 30-11-1-0/111-10-12, 22.04.1937.
- BCA, 30-11-1-0/123-29-16, 23.08.1938.
- BCA, 30-11-1-0/135-43-16, 07.12.1939.
- BCA, 30-11-1-0/137-9-3, 07.03.1940.
- BCA, 30-11-1-0/147-16-9, 25.06.1941.
- BCA, 30-11-1-0/150-32-19, 21.12.1941.
- BCA, 30-11-1-0/159-5-7, 03.03.1943.
- BCA, 30-18-1-2/85-94-17, 12.11.1938.
- BCA, 30-62-18/258-5, 21.10.1928.
- Beden Terbiyesi (1940). Beden Terbiyesi mükellefiyetinin tatbiki için gençlik kulüpleri dün yurdun her yerinde merasimle açıldı, *Ulus*, 31 Ağustos, 1.
- Beden Terbiyesi İstişare (1939). Beden terbiyesi istişare heyeti başvekilin reisliğinde bir toplantı yaptı. *Ulus*, 22 Şubat, 1, 8.
- Beden Terbiyesi Kanunu (1938), Beden Terbiyesi Kanunu. *Resmî Gazete*, 16 Temmuz, (3961), 10300-10301.
- Belen, F. (1999). *Büyük Türk zaferi (Afyon'dan İzmir'e kadar)*, İstanbul: Yeni Gün Haber Ajansı.

- Bu sabah Ankaradan (1940). Bu sabah Ankaradan şehrimize gelen Cemil Taner'in beyanatu, Gençlik Klüpleri 30 Ağustosta merasimle açılıyor. *En Son Haber*, 2(333), 4 Ağustos, 1-2.
- Cemil Tahir (1926). *Askerliğe hazırlık dersleri*. Birinci Kitap, Tadilen 2. Basılışı, İstanbul: Harbiye Mektebi Matbaası.
- Cemil Tahir (1927). *Askerliğe hazırlık dersleri*. 2. İstanbul: Harbiye Mektebi Matbaası.
- Cemil Tahir (1928a). *Askerliğe hazırlık dersleri*, 1. İstanbul: Harbiye Mektebi Matbaası.
- Cemil Tahir (1928b). *Askerliğe hazırlık dersleri*. Birinci Kitap, 3. Basılış, İstanbul.
- Cemil Tahir (1928c). *Askerliğe hazırlık dersleri*. Üçüncü Kitap, Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti Talim ve Terbiye Dairesince Askerî ve Sivil Liselerle Orta Mekteb ve Erkek Muallim Mekteplerinde Okutulmak Üzere Kabul Edilmiştir, İstanbul: Harbiye Mektebi Matbaası.
- Cemil Tahir (1929). *Askerliğe hazırlık dersleri*. 2. Baskı, Harbiye Mektebi Matbaası.
- Çankaya, Ö. (2018). *Milli Mücadele dönemi'nde asker firarileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çok Acı Bir Kayıp (1945). Çok acı bir kayıp Kor Gl. Şemsettin Taner vefat etti. *Ulus*, 23 Haziran, 1.
- Erkan-ı Harbiye Kaymakamı Cemil Tahir (1341/1925a). Yeni bir seferberlik nizamnamesine ihtiyacımız vardır -1-. *Mecmua-i Askeriye*, 56, 28 Şubat, 1-18.
- Erkan-ı Harbiye Kaymakamı Cemil Tahir (1341/1925b). Yeni bir seferberlik nizamnamesine ihtiyacımız vardır -2-. *Mecmua-i Askeriye*, 57, 31 Mayıs, 58-74.
- Erkan-ı Harbiye Kaymakamı Şemsettin (1925). (Vittorio-Veneto)da İtalyan süvarisi, 24 Teşrinievvel: 4 Teşrinisani 1918. *Mecmua-i Askeriye*, 6(58), 31 Ağustos, 141-148.
- General Cemil Taner (1946). General Cemil Taner vefat etti. *Cumhuriyet*, 31 Aralık, 2.
- Gl. Cemil Taner (1946). Gl. Cemil Taner vefat etti. *Vakit*, 30(10498), 31 Aralık, 2.
- Gümüşel, G. (2017). Erkekler için askerliğe hazırlık dersleri. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, 15(22), 1-40.
- Harbiye Mektebi Ders Nazırı Erkan-ı Harb Kaimmakam Cemil Tahir (1342). *Malumat-ı askeriyeye dersleri*. Birinci Kitap, Askeri Lise Dokuzuncu Sınıf Programına Göre Tertip Edilmiştir, İstanbul: Harbiye Mektebi Matbaası.
- Harp Akademilerinin 132 Yılı (1989). *Harp akademilerinin 132 yılı, 1848 "şeref dolu yıllar" 1980*. İstanbul: Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları.
- Harp Akademisi (1945). Harp Akademisi komutanı vefat etti. *Akşam*, 23 Haziran, 27(9584), 2.
- Harp Akademisi Komutanı (1945). Harp Akademisi komutanı vefat etti. *Vakit*, 24 Haziran, 28(9851), 4.
- Hazin Bir Törenle (1945). Hazin bir törenle Kor Gl. Şemsettin Taner'in cenazesi dün kaldırıldı. *Ulus*, 24 Haziran, 1-2.
- Hazin Bir Törenle (1946). Hazin bir törenle Cemil Taner'in cenazesi dün kaldırıldı. *Ulus*, 30 Aralık, 2.
- <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/19547>, (Erişim Tarihi 30.08.2022).
- İstiklal Madalyası Kanunu (1921). Kanun Numarası: 66, Kabul Tarihi: 29/11/1920, *Resmî Gazete*, 9, 4 Nisan, 3.

- Kılıç, M. (2013). Tek partili dönemde Türkiye’de modern sporun teşekkülü. *Tarih Okulu, İlkbahar-Yaz (XIV)*, 27-53.
- Kurnaz Şahin, F. (2014). *Osmanlıdan Cumhuriyet’e harp malullerinin sosyoekonomik ve sağlık durumları*. Ankara: Genelkurmay Başkanlığı ATASE Daire Başkanlığı Yayını.
- Kurtuluş Savaşı’nda (2007). *Kurtuluş Savaşı’nda Sakarya Meydan Muharebesi, anıtlar ve şehitlikleri*. Ankara: Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.
- Mülhak Bütçeler (1941). Mülhak bütçeler de dün Millet Meclisinden çıktı, *Cumhuriyet*, 18 inci yıl, (6038), 31 Mayıs 1941, s. 7.
- Özlu, H. (2012). “Türk-Afgan dostluk ve işbirliği anlaşması” kapsamında Atatürk dönemi Türkiye-Afganistan ilişkilerine bakış. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(8), s. 31-46.
- Sabis, A. İ. (1993). *Harp hatıralarım İstiklal Harbi ve gizli cihazları, eski Altıncı ve Birinci Ordu Komutanı*. İstanbul: Nehir Yayınları.
- Spor teşkilatımızın (1939). Spor teşkilatımızın müstakbel çalışması, Tümgeneral Cemil Taner’in izahları. *Ulus*, 22 Şubat, 6.
- Spor teşkilatımızın (1939b). Spor teşkilatımızın müstakbel çalışması hakkında General Cemil Taner’in izahı. *Belediyeler Dergisi*, 9(43), Mart.
- Spor teşkilatımızın 2 (1939). Spor teşkilatımızın müstakbel çalışması, Tümgeneral Cemil Taner’in izahları 2. *Ulus*, 23 Şubat, 6.
- Spor teşkilatımızın 3 (1939). Spor teşkilatımızın müstakbel çalışması, Tümgeneral Cemil Taner’in izahları 3. *Ulus*, 24 Şubat, 6.
- Spor teşkilatımızın 4 (1939). Spor teşkilatımızın müstakbel çalışması, Tümgeneral Cemil Taner’in izahları 4. *Ulus*, 25 Şubat 1939, s. 5.
- Süvari Yüzbaşı Abidin - E.H.Kaymakam Cemil Tahir (1340/1924). Mukavele suret-i mütercimesi, Mudanyadan 11 Eylül [13]38. *Mecmua-i Askeriye*, 53, 31 Mayıs, 175-179.
- Şemsettin Tahir (1926). *Erkan-ı Harbiye vazifeleri*. İstanbul: Erkan-ı Harbiye Matbaası.
- Taner, C. (1939a). Beden terbiyesi ve spor teşkilatında çalışma esasları. *Beden Terbiyesi ve Spor*, (2), Şubat.
- Taner, C. (1939b). Merkez istişare heyetine verilen izahat. *Beden Terbiyesi ve Spor*, (3), Mart.
- Taner, C. (1939c). Radyo ve spor konuşmaları. *Beden Terbiyesi ve Spor*, (6), Haziran.
- Taner, C. (1940). Gençlik kulüpleri nasıl kurulacak. *Belediyeler Dergisi*, 10(59), Temmuz, 44-47.
- Taner, C. T. (1939). Halkevleri ve spor kulüpleri. *Ülkü Halkevleri Dergisi*, 13(78), 550-552.
- Taş, N. F. (2021). Nurettin Paşa (Sakallı) (1873- 1932). <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/nurettin-pasa-sakalli-1873-1932/> (Erişim Tarihi: 05.09.2022).
- TBMM (1940). *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre: 6, İçtima 1, 12, Altmış Birinci İnikad 1-6-1940.
- TBMM (1941). *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre: 6, İçtima 2, 18, Altmışıncı İnikat, 30-5-1941.
- Tokatlıoğlu, A. E. (2020). *Biyopolitika Kavramı Çerçevesinde 1938 Beden Terbiyesi Kanunu*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Tümgeneral Cemil Taner’i (1946). Tümgeneral Cemil Taner’i kaybettik. *Ulus*, 29 Aralık, 2.
- Türkiye-Afganistan (1928). Türkiye-Afganistan muhadenet ve teşriki mesai muahedenamesinin tasdiki hakkında Kanun. *Resmî Gazete*, 13 Kânunuevel, 1065, 6210-6212.

- Türkiyede Spor İşleri (1939). Türkiyede spor işleri nasıl tanzim olunacak, Beden terbiyesi umumi müdürü General Cemil Tanerin mühim beyanatı. *Akşam*, 31 Ağustos, 21(7493), 7.
- Türkmen, Z. (2008). Sâbis, Ali İhsan. *İslâm Ansiklopedisi*, 35, TDV Yayını: İstanbul, 346-348.
- Ulusal bayram (1938). Ulusal bayram ve genel tatiller hakkındaki 2739 sayılı kanuna ek kanun. Kanun No: 3466, *Resmî Gazete*, 4 Temmuz, (3950), 10159.
- Ünal, M. E. (2015). Erken Cumhuriyet döneminde gençliğin militarizasyonu: Askerliğe hazırlık dersleri. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 3(1), Mart, 81-102.
- Yurtoğlu, N. (2020). 2. Dünya Savaşı döneminde Türk sporunun önemli bir kuruluşu: Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü (1939-1945). *Journal of History School*, 13(49), 4245-4278.

Ek Belge 1. Korgeneral Mustafa Şemsettin Taner ve hâl tercümesinden bir örnek

Meşhur Korgeneral Şemsettin Taner

Hazin bir törenle Kor Gİ. Şemsettin Taner'in cenazesi dün kaldırıldı

Acı kaybını dünleri sayısında ter-
sümler haber verdüğümüz Korgene-
ral Şemsettin Taner'in İstanbul'da
Cumhuriyet ordusu Anıtı bir törenle
kaybedildi. Anıtın önünde
müsterik olan Taner'e bir gün ev-
vel bevacılı bir anlaşılmış törenin
sonu da İstanbul'da bir anıtın töreni
oldu.

Millî Mücadele'nin seçkin bir
kahramanı olan Mustafa Şemsettin
Taner'in cenazesi dün İstanbul'da
Anıtın önünde kaldırıldı. Taner'in cen-
zesi İstanbul'da Anıtın önünde
kaldırıldı. Taner'in cenazesi dün
İstanbul'da Anıtın önünde kaldırıldı.

Beklenmeyen bir zamanda kaybı
metalelerini pek çok asker için
yasa boğundur.

(Sözcük 2. sayfa)

Rahmetli Korgeneral
Şemsettin Taner

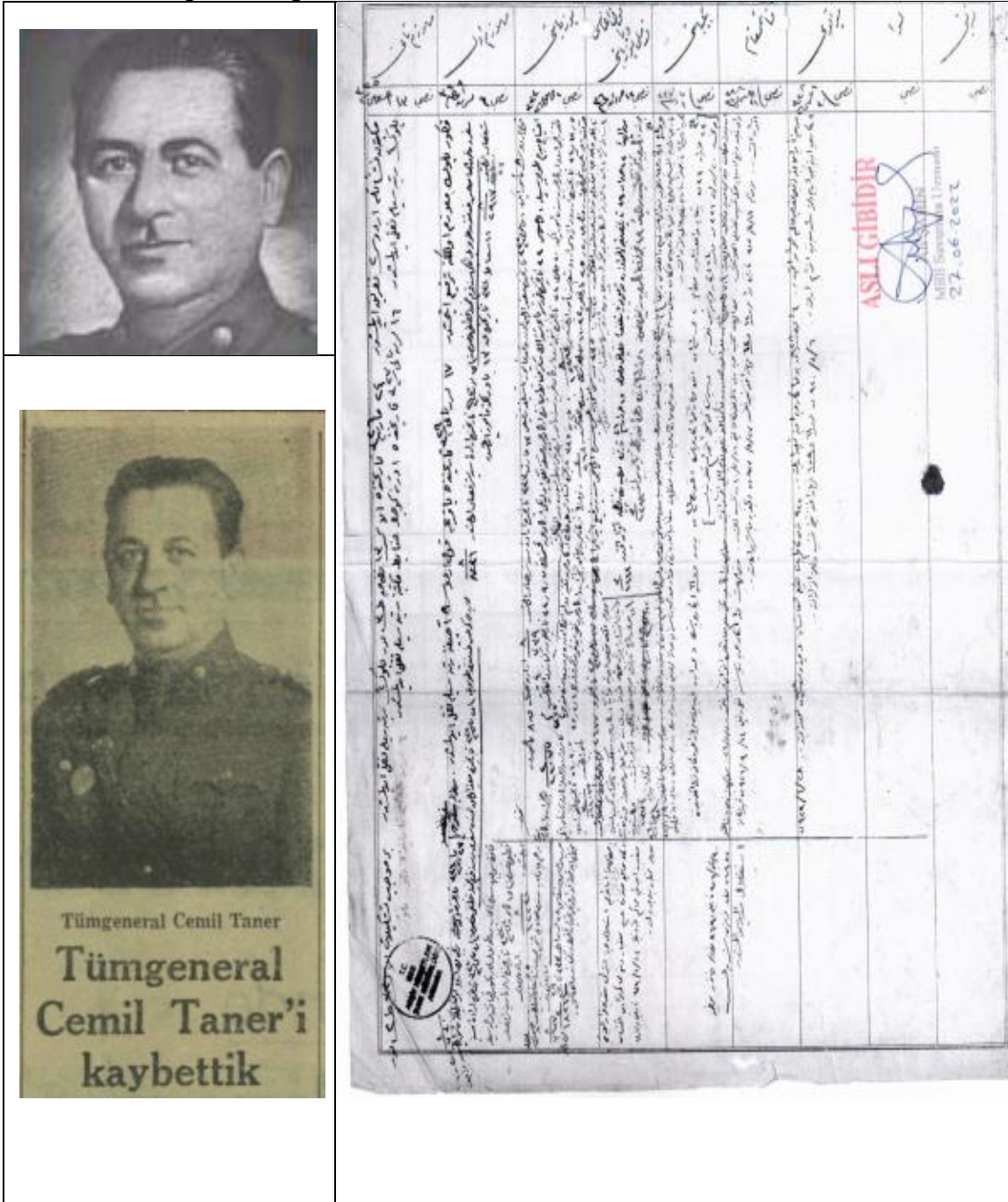
№	İsim	Unvan	Yer	Notlar
1	Şemsettin Taner	Korgeneral	İstanbul	...
2
3
4
5
6
7
8
9
10

ASLI GIBİDİR

14.03.2022

ATASE Arşivi, Korgeneral Şemsettin Taner'in Şahsi Dosyası, 1325-Sv.2; Hazin Bir Törenle, 1945, 1-2; <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/19547>, (Erişim Tarihi 30.08.2022).

Ek Belge 2: Tümgeneral Cemil Tahir Taner ve hâl tercümesinden bir örnek

ATASE Arşivi, Tümgeneral Cemil Tahir Taner'in şahsi dosyası, 1325-P.42; Tümgeneral Cemil Taner'i, 1946, s. 2.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.